

УЛЬЯНОВА ГАЛИНА ОЛЕКСІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
проректор з навчальної роботи, доктор юридичних наук, професор*

УЛЬЯНОВ ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ

*Одеський державний університет внутрішніх справ
професор кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки,
кандидат юридичних наук, доцент*

САМОПЛАГІАТ ЯК ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» одним із порушень академічної доброчесності визнано самоплагіат, який полягає в оприлюдненні (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

До прийняття законодавчого акту самоплагіат розглядався як порушення професійної етики, а щодо доцільності його виокремлення як порушення, за яке має наставати юридична відповідальність у науковій доктрині не було сформульовано єдиних підходів. Одним з аргументів проти визнання самоплагіату порушенням є те, що автор не може «незаконно запозичити свій же матеріал», оскільки право на обнародування власних розробок та результатів досліджень є одним із майнових авторських прав. Утім більш глибоке дослідження сутності самоплагіату дозволяє виокремити випадки добросовісного та недобросовісного неодноразового оприлюднення автором власних наукових робіт в різних джерелах.

Перш за все, слід виокремити ознаки самоплагіату, виходячи з його законодавчого визначення.

По-перше, об'єктом використання є наукові результати, як нові наукові знання, одержані в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксовані на носіях інформації.

По-друге, суб'єктом використання наукових результатів є їх автор. В цьому полягає одна з ключових відмінностей самоплагіату від плагіату. Фактично науковець, який отримав певні результати та виклав їх у вигляді статті, матеріалів конференції чи іншої наукової праці, використовує їх повторно в інших наукових працях.

По-третє, науковий результат використовується автором повністю або частково. Таке використання може мати різні форми, від опублікування однієї ж публікації в різних наукових журналах з несуттєвою зміною назви та змісту, так і формування нової публікації, яка по суті є компіляцією різних наукових праць, які вже раніше були обнародовані, без відповідного посилання на них.

По-четверте, науковий результат, який вже був раніше обнародований, презентується як новий.

Повторне обнародування автором власних наукових результатів на практиці може переслідувати різні цілі, що слід враховувати при оцінці добросовісності його дій.

Якщо автор має на меті поширити інформацію наукового змісту для більш широкого загалу, доцільно розміщувати її в різних інформаційних базах та джерелах. Це можуть бути наукові видання, журнали, друковані та електронні засоби масової інформації, блоги тощо. Враховуючи різні джерела поширення інформації та аудиторію, на яку вони розраховані, попри сутнісну складову, зміст та формат викладення наукових досягнень автора може змінюватись. Відповідно до ст. 29 Закону України «Про інформацію» суспільно необхідною визнається інформація, яка є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

Предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо.

Не є виключенням з практики презентація автором власних наукових доробок на різних наукових заходах з метою їх більш широкого обговорення та апробації.

Разом з тим, поряд з позитивними цілями повторного опублікування результатів наукових досліджень не є виключеннями випадки їх недобросовісного використання. Такі випадки найчастіше проявляють у випадках необхідності дотримання законодавчих вимог до мінімальної кількості наукових публікацій для отримання наукового ступеня або вченого звання.

Крім того, що порушуються вимоги щодо мінімальної кількості статей, негативні наслідки від самоплагіату проявляються в тому, що відбувається нецільове використання коштів, якщо такі роботи обнародуються в межах виконання певних грантових програм, тем фундаментальних досліджень за рахунок державного фінансування; відбувається наповнення наукових видань публікаціями, які позбавлені новизни та оригінальності.

Слід звернути увагу, що відповідно до Порядку присудження ступеня доктора філософії права та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, не вважається самоплагіатом використання здобувачем своїх наукових праць у тексті дисертації без посилання на ці праці, якщо вони попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані здобувачем в анотації дисертації.

Якщо використання вже обнародованої наукової праці або її частини є практично необхідним в подальших наукових роботах творця, для уникнення самоплагіату слід робити посилання на попередні праці.

Адже автором може бути підготовлена серія взаємопов'язаних публікацій, для повноти змісту яких важливо використовувати вже обнародовані твори.

Ключові слова: академічна доброчесність, самоплагіат, науковий результат, автор, обнародування твору.

Key words: academic integrity, self-plagiarism, scientific result, author, publication of the work.

ГОРДІЄНКО СЕРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
доцент кафедри інтелектуальної власності та приватного права
факультету соціології та права, доктор юридичних наук, доцент*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗНАТЬ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАХИСТ

Актуальність науково-практичної конференції визначається не лише святкуванням річниць університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права, а суворію необхідністю показати суспільству та органам влади і управління можливості застосування Мінстратегпромом, інноваційних продуктів – об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ, входять до напрямів обговорення на конференції) для забезпечення держави, суспільства та особи від будь-яких реальних та потенційних загроз.

Звичайно, що легше купити джавеліни за непомірну ціну та використовувати результати радянських НДДКР ніж впроваджувати у виробництво сучасні системи озброєння власної розробки.

Популяризація і розробка науковцями даної проблематики останнім десятиліттям натикається на стіну явного нерозуміння реальною державницькою практикою важливості внесення об'єктів інтелектуальної власності до нематеріальних активів і їх використання.

В той час, коли наука розглядає питання інноваційної діяльності та інтелектуальної власності різносторонньо і достатньо активно, то практика вкрай специфічно – лише під певним політичним та соціальним кутом.

Цьому є просте пояснення – надто політично популярними є заклики до розвитку інноваційної діяльності в Україні, частиною якої є інтелектуальна власність, тобто якісно нове знання, яке належить Українській державі і виступає потужним, і майже невичерпним нематеріальним активом на відміну від застарілого виробництва епохи індустріалізації. З таким політичним гаслом є можливості досягти популярності серед електорату, однак це не працює на державу.